

BIULETYN

nr 4

rok szkolny 2020/2021

**SPECJALISTYCZNA PORADNIA
PSYCHOLOGICZNO – PEDAGOGICZNA
DLA DZIECI Z NIEPOWODZENIAMI EDUKACYJNYMI**

w Krakowie

ul. Św. Gertrudy 2

www.poradnia-psychologiczna.com

Drodzy Czytelnicy,

Informacje zawarte w Biuletynie naszej Poradni adresowane są przede wszystkim do pedagogów, nauczycieli, wychowawców oraz dyrektorów placówek oświatowych miasta Krakowa.

W niniejszym przedwakacyjnym wydaniu pragniemy poprzez nasze artykuły zwrócić uwagę Czytelników na skutki pandemii u najmłodszych oraz przybliżyć refleksję na temat relacji pomiędzy autonomią dziecka a autorytetem dorosłego. Gorąco zachęcamy także do zapoznania się z informacjami na temat działających w naszej Poradni sieciach współpracy i samokształcenia dla nauczycieli. A z okazji międzynarodowego Dnia Dziecka, a także Dnia Matki i Dnia Ojca przypominamy o ich prawach i obowiązkach.

Życzymy miłej lektury!

Lockdown – bilans zysków i strat u dzieci

Zamknięcie szkół z powodu epidemii koronawirusa i konieczność pozostania w domach niewątpliwie wywołały szereg zmian w funkcjonowaniu dzieci. Przymusowa rozłąka z rówieśnikami i z nauczycielami, przestawiony zegar biologiczny oraz zachwiane poczucie bezpieczeństwa to tylko niektóre skutki przejścia na edukację zdalną. Co stracili, a co zyskali uczniowie?

Dzieci, nie mając wykształconych odpowiednich mechanizmów radzenia sobie, gorzej przeszły izolację, co skutkowało m.in. wzrostem poziomu agresji i lęku wśród najmłodszych. Dla dzieci, dla których szkoła stanowiła formę ucieczki od przemocy w domu, w trakcie pandemii częściej mogły być ofiarą lub jej świadkiem w domu.

Nowa sytuacja w jakiej znalazły się dzieci istotnie wpłynęła na ich tryb życia. Większość z nich wstawiała znacznie później, często kilka minut przed lekcją online. Niektóre nie wychodziły z łóżka podczas zajęć, ponieważ wielu nauczycieli nie wymagało od nich włączenia kamery w trakcie lekcji. Zmianie uległy nawyki higieniczne – potrzeba częstej dezynfekcji rąk, ustąpiła braku troski o własny wygląd zewnętrzny, spowodowała rzadszą potrzebę mycia zębów czy czesania włosów. Czas spędzany w wirtualnej rzeczywistości istotnie się wydłużył, poprzez lekcje on-line oraz czynności nie związane z nauką. Siedzący tryb życia przyczynił się także do wzrostu otyłości wśród dzieci oraz innych chorób, będących skutkiem dodatkowych kilogramów. Ograniczona możliwość spotkań z rówieśnikami, w pewnym stopniu zahamowała ich naturalny rozwój przez zabawę i nawiązywanie bezpośrednich relacji.

Wydaje się, że młodsze dzieci (które motywy związane z koronawirusem naturalnie włączały do zabawy np. zakładając pluszakom maseczki) lepiej zniósł kryzys niż ich starsze rodzeństwo, które w większości pejoratywnie oceniało swój stan psychiczny, uskarżając się na negatywne skutki zamknięcia w domu takie jak: stres, niepokój o zdrowie swoje oraz najbliższych, pogorszenie relacji z rówieśnikami, ale również niepewność związaną z przyszłością edukacyjną i zawodową.

Bez wątplenia w różnych dyskusjach zdecydowanie mniej miejsca poświęca się tematowi potencjalnych korzyści, jakie mogły nieść ze sobą izolacja i zdalna edukacja. Zarówno dzieci, jak i młodzież wykształciły umiejętność dostosowywania się do nowych sytuacji. Nauczyły się brać odpowiedzialność za swoją edukację, gdy bezpośrednio nie ma przy nich nauczyciela, który mógłby sprawdzać poziom ich wiedzy. Poznały nowe technologie, strony internetowe, gry, aplikacje, które urozmaiciły przyswajanie i utrwalanie materiału dydaktycznego.

Uświadomiły sobie, jak ważne są relacje międzyludzkie oraz czy i na kogo mogą liczyć w niespodziewanych, trudnych momentach życia. Część dzieci może oceniać swój stan psychiczny jako dobry, ze względu na otrzymywane w trakcie lockdownu wsparcie od bliskich. Miejmy nadzieję, że pandemia będzie okolicznością, która wzmocni relacje międzyludzkie – te rodzinne i te koleżeńskie.

opracowała Marta Masłowska

Wychowanie w szkole i w domu: autorytet dorosłego, a autonomia wychowanka

Autorytet

Od narodzin najważniejszymi dla dziecka osobami są rodzice, opiekunowie. Oni tworzą kontekst społeczny, w którym przebiega rozwój dziecka, na interakcję z nimi ukierunkowana jest w początkowym okresie życia aktywność poznawcza małego człowieka i zdolność uczenia się¹. W pierwszych miesiącach życia niemowlęcia między nim a jego opiekunami tworzy się specyficzna więź, której funkcją (także w późniejszym okresie) jest zapewnienie dziecku tzw. niszy bezpieczeństwa, pozwalającej mu na swobodną eksplorację otaczającego go świata. Dzięki istniejącej więzi dziecko będzie intuicyjnie wiedziało, że w sytuacji zagrożenia może liczyć na pomoc rodzica, przy którym poczuje się bezpieczne i odzyska utraconą pewność siebie². W kolejnych etapach rozwoju ta szczególna relacja nabierze wymiaru symbolicznego i podobnie jak to ma miejsce w przypadku internalizacji wartości, czy zasad społecznych, zostanie uwewnętrzniona tworząc tzw. wewnętrzny obiekt podtrzymujący.

Kolejnymi osobami znaczącymi są dla dziecka wychowawcy i nauczyciele w przedszkolu i szkole. Uwidacznia się to zwłaszcza we wczesnych etapach edukacji, w których dzieci nie tylko nabywają wiedzę, ale przede wszystkim wchodzą w pierwsze relacje społeczne z rówieśnikami. Nauczyciel jest wtedy głównym i najważniejszym punktem odniesienia poza domem rodzinnym, nierzadko też rozjemcą w konfliktach rówieśniczych, dzięki czemu również z nim tworzy się bliska relacja oparta na poczuciu bezpieczeństwa, szacunku i akceptacji.

Na pytanie *jak ważne* są te pierwsze relacje z opiekunami i wychowawcami odpowiada psychologia: wpływają one nie tylko na wewnętrzny świat dziecka, jego osobowość, obraz samego siebie, poczucie własnej wartości, ale poprzez to także na jego relacje z otoczeniem, innymi ludźmi i umiejętność radzenia sobie w różnych sytuacjach społecznych³. Na pytanie *dlaczego* odpowiada pedagogika: osoby znaczące stają się dla dziecka autorytetami.

Pojęcie autorytet pochodzi od łacińskiego słowa *auctoritas* – wpływ osobisty, znaczenie, przywództwo, odpowiedzialność, a także *auctor* – pomnożyciel, sprawca, twórca, mistrz. Zawarte w tym pojęciu znaczenie definiuje więc autorytet, jako osobę lub instytucję mającą znaczenie, wpływ, prestiż, będącą wyrocznią, znawcą, arbitrem⁴. Według Durkheima autorytet „to cecha, w którą uposażona jest istota realna lub idealna w stosunku do określonych osobników, dzięki której uważana jest przez [nich] za obdarzoną w moc wyższą od tej, jaką przypisują samym sobie”⁵.

W początkowych etapach życia dziecka osoby znaczące (rodzice, wychowawcy) są dla niego autorytetami pod każdym względem. Dzieci uznają ich za onnipotentnych i wszechwiedzących, bezkrytycznie przyjmują ich sądy moralne i wartościujące, chcą

¹ Por. Smith P.K., *Rozwój społeczny*, w: Bryant P.E., Colman A.M., red. *Psychologia rozwojowa*, Wyd. Zys i S-ka, Poznań 1997, s. 60

² Tamże, s. 61

³ Ukształtowany w dzieciństwie stosunek do rodziców i sposób komunikacji z nimi istotnie wpływa także na późniejszy sposób tworzenia relacji z pracodawcami.

⁴ Kopaliński W., *Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych z almanachem*, Wiedza Powszechna, Warszawa 1994, s. 54.

⁵ Za: Zaczyński W.P., *Autorytet nauczyciela*, w: Pomykało W., red. *Encyklopedia Pedagogiki*, Fundacja Innowacja, Warszawa 1997, s. 35.

stać się do nich podobni, dlatego naśladują ich zachowania. Są oni postrzegani także jako idealni fizycznie - najpiękniejszą na świecie kobietą jest matka (pierwsza opiekunka), a mężczyzną ojciec. Dlatego prawdopodobnie dziecko postrzega swoich rodziców również jako większych od siebie, choć nie chodzi tu jedynie o wielkość fizyczną, ale także o „psychologiczną”. Rodzice, opiekunowie, a także nauczyciele „psychologicznie” górują nad dziećmi, co tłumaczy obecne w naszym języku określenia typu: „Wielki Ojciec”, „Wielki Mistrz”⁶. Jak to trafnie opisuje T. Gordon w swojej książce pt. „Wychowanie bez porażek”: „Wszystkim dzieciom ich rodzice ukazują się początkowo jako pewnego rodzaju bóstwo. Ta różnica w „psychologicznej wielkości” istnieje nie tylko dlatego, że dzieci widzą swoich rodziców jako większych i mocniejszych, ale również jako mądrzejszych i dzielniejszych. Małemu dziecku wydaje się, że nie istnieje nic, czego nie wiedzą jego rodzice; nic, czego nie mogą zrobić. Zdumiewa je zakres ich rozumienia, dokładność ich przepowiadania, mądrość ich sądów”⁷. Taki rodzaj autorytetu T. Gordon określa mianem „autorytetu udzielonego”, ponieważ zostaje on niejako nadany opiekunom przez dzieci. Faktem jest jednak, że rodzice i nauczyciele w rzeczywistości posiadają wiele cech, umiejętności i właściwości, dzięki którym mogą zaspokajać najważniejsze potrzeby dzieci na danym etapie rozwoju. Co więcej, w całej przyrodzie ożywionej ludzie są istotami, które najdłużej wymagają opieki rodziców. Dlatego tworząca się w długotrwałej relacji więź oraz percepcja opiekunów jako silniejszych i „psychologicznie większych” kształtuje autorytet dorosłych.

Autonomia

W pierwszych miesiącach życia małe dziecko nie jest w stanie całkowicie różnicować siebie od innych ludzi, granice między „ja” i „nie-ja” są jeszcze rozmyte. Matka jest dla niemowlęcia częścią jego osoby, jego organizmu. Dzięki aktywności, zabawie, manipulowaniu przedmiotami, powoli odkrywa ono ich stałość i odrębność, co oznacza, że chociaż zabawka czy smoczek zmieniają swoje położenie w przestrzeni albo na chwilę znikają z oczu, to wciąż są tymi samymi przedmiotami i istnieją niezależnie od tego czy znajdują się w polu widzenia. Stałość przedmiotu pozwala dziecku na rozpoczęcie kształtowania pojęcia własnej odrębności fizycznej w wieku około 8-9 miesięcy. Bez wytworzenia się podstawowego pojęcia stałości przedmiotów nie mogłoby ono odkryć siebie jako stałego i odrębnego układu fizycznego⁸.

O wiele łatwiej jednak jest dziecku wyodrębnić siebie ze świata rzeczy, niż uświadomić sobie swoją odrębność fizyczną w świecie ludzi. Na podstawie badań prowadzonych przez J. C. Dixona zaobserwowano, że proces kształtowania poczucia odrębności własnego ciała od innych ludzi osiąga kluczowy moment u większości dzieci około pierwszego roku życia. Wtedy następuje wyodrębnienie poczucia „ja” od „nie-ja”, przy czym dziecko w pierwszej kolejności odkrywa innych, a dopiero później siebie.⁹ Proces ten dopełnia i umacnia rozwój mowy, dzięki któremu formuje się elementarna samowiedza dotycząca wyglądu zewnętrznego.

Poczucie odrębności psychicznej zaczyna kształtować się około trzeciego roku życia, jednak zapoczątkowane zostaje znacznie wcześniej poprzez uświadomienie sobie przez dziecko wpływu jaki wywiera na innych ludzi i manipulowane przez siebie przedmioty. Kluczowym momentem dla rozwoju poczucia indywidualności,

⁶ Za: Gordon T, *Wychowanie bez porażek*, Instytut Wydawniczy Pax, Warszawa 1993, s. 156 i nast.

⁷ Tamże, s. 157-158.

⁸ Por. Koziński J., *Psychologiczna teoria samowiedzy*, PWN, Warszawa 1981, s 218.

⁹ Por. tamże, s. 219.

podmiotowości i odrębności psychicznej jest użycie zaimka „ja” („ja chcę”, „ja jestem”, zamiast „Ola chce”, „Ola jest”). Świadomość własnej indywidualności wiąże się dodatkowo z rozwojem świadomości, że inni ludzie także są odrębnymi podmiotami. W ten sposób rodzi się poczucie autonomii psycho-fizycznej, czyli niezależności, odrębności i potrzeby samodzielnego stanowienia o sobie samym¹⁰.

Szczególne znaczenie autonomii dla rozwoju jednostki podkreślał C.G. Jung. Jest ona istotnym elementem trwającego całe życie (od narodzin aż do śmierci) rozwoju w kierunku spójnej osobowości, czyli tzw. indywiduacji. W procesie tym człowiek osiąga swoją niepowtarzalność, indywidualność, zasadniczą odmienność od innych jednostek, a także harmonię wewnętrzną, która daje mu możliwość osiągania satysfakcjonujących i dojrzałych relacji ze światem zewnętrznym. Ważnym efektem rozwoju jest również wytworzenie się postawy otwartości na doświadczenia i gotowości do uwzględniania zmian dokonujących się w poznaniu siebie i świata¹¹.

Wychowanie

Po dokonaniu analizy pojęcia autorytetu i autonomii rodzą się istotne pytania: czym jest wychowanie, jak wychowywać, aby nie zatracić indywidualności i autonomii swoich dzieci, podopiecznych i uczniów oraz czy potrzebny jest im autorytet. Aby poprawnie zdefiniować pojęcie wychowania ważne jest przede wszystkim, uświadomienie podstawowych zagrożeń wynikających z błędnego rozumienia roli wychowawcy oraz pomijania indywidualności dziecka.

Najczęstszą przyczyną porażki wychowawczej jest stawianie znaku równości pomiędzy autorytetem a władzą rodzicielską, rozumianą jako władza absolutna nad dzieckiem, posiadanie jedynej słusznej prawdy i bycie nieomylnym. Taka postawa wytwarza u dzieci poczucie niższości, a w okresie dorastania rodzi opór, bunt i niechęć, prowadzi nieuchronnie do braku porozumienia, konfliktów i osłabienia więzi.¹² Kiedy dzieci przestają być już tak bardzo zależne od dorosłych, a system kar i nagród stosowany przez rodziców przestaje być skuteczny, tracą oni kontrolę nad dziećmi, dla których nie są już autorytetami. Jeżeli nie wypracowali sobie innych metod wychowawczych, a relację z podopiecznym budowali tylko na tym, co T. Gordon określa jako władza rodzicielska, wtedy w momencie usamodzielniania się dziecka ich wpływ na podejmowane przez dziecko decyzje słabnie, a indywidualny kontakt zanika.

Drugą ważną kwestią, którą należy brać pod uwagę w procesie wychowania jest fakt, że rodzice, wychowawcy, czy nauczyciele są dla swoich podopiecznych i uczniów autorytetami. Oznacza to, że są dla nich wzorcami godnymi naśladowania, punktami odniesienia, niszą bezpieczeństwa. Nie tylko dzieci, ale i dorośli często bezkrytycznie podchodzą do osób, które uważają za autorytety, czy ekspertów w jakiejś dziedzinie¹³. Wychowawcy zatem powinni mieć własny ugruntowany system wartości, zasad i postępowania, którym będą kierować się nie tylko w pracy, lecz także w życiu osobistym. Powinni także traktować wychowanie jako proces celowy, zaplanowany i przemyślany, nie zaś ciąg przypadkowych zdarzeń i sytuacji.

Wychowanie zatem w szerszym sensie jest procesem, w którym różnorodne

---

¹⁰ Autonomia (z greckiego *autonomos* - samorządny, niezależny) oznacza samodzielność, niepodległość, niezależność, samostanowienie. Za: Kopaliński, „Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych z almanachem, Wiedza Powszechna, Warszawa 1994, s. 54.

¹¹ Por.: Gałdowa A., *Powszechność i wyjątek*, Wyd. Księgarnia Akademicka, Kraków 1995, s. 159.

¹² Por. Gordon T., *Wychowanie bez porażek*, Instytut Wydawniczy Pax, Warszawa 1993, s. 161-162.

¹³ Dowodem potwierdzającym tę tezę są np. eksperymenty S. Milgrama nad posłuszeństwem wobec autorytetu. Por. Cialdini R., *Wywieranie wpływu na ludzi*, Wyd. GWP, Gdańsk 1996, s. 193 i nast.

oddziaływania (rodzinne, szkolne, koleżeńskie itp.) tworzą osobową indywidualność człowieka. Mają one wpływ na podejmowane przez jednostkę decyzje, poglądy i tworzenie się osobowego „ja”. Dlatego celem wychowania jest prowadzenie dziecka ku pełni rozwoju przy jednoczesnej ochronie przed niebezpiecznymi wpływami środowiska¹⁴. W sensie węższym wychowanie obejmuje wszelkie oddziaływania zamierzone i zaplanowane, indywidualnie dostosowane do możliwości dziecka i nastawione na osiągnięcie konkretnego celu. A ponieważ człowiek istnieje nie tylko w odniesieniu do społeczeństwa, lecz jako osoba także w odniesieniu do siebie samego, to w procesie planowania wychowania należy brać pod uwagę tę jego indywidualność. Człowiek posiada możliwość określania siebie w działaniu i poprzez doświadczanie, dlatego ważną umiejętnością opiekuna i nauczyciela jest organizowanie tzw. „sytuacji wychowawczej”, w której obok konkretnych treści, umiejętności i wartości, które chce przekazać, powinien brać pod uwagę osobowe „ja” wychowanka¹⁵. Indywidualność, niepowtarzalność i wyjątkowość człowieka szczególnie podkreślają pedagodzy personalistyczni, J. Maritain i E. Mounier, dla których proces wychowania i nauczania powinien być zindywidualizowany. Według J. Maritaina w człowieku można wyróżnić jednostkę i osobę, czyli indywidualność i osobowość. W jednostkowości zawiera się wszystko to, co w człowieku materialne (intelekt, zdolności, predyspozycje, skłonności), w osobowości zawiera się duchowa sfera człowieka (poglądy, system wartości i sądy). Rozwój osobowości jest ukierunkowany na opanowanie i wewnętrzną autonomię. Nie należy jednak wyróżniać którejś ze sfer jako lepszej, ale traktując człowieka całościowo w wychowaniu skupić się na wydobywaniu z niego wszystkiego, co jest najlepsze, z poszanowaniem skłonności, słabości i uzdolnień oraz uwzględnieniem emocji i popędów¹⁶.

Ale czy obecność autorytetu jest elementem koniecznym w procesie wychowania? Odpowiedź na to pytanie znaleźć można także w koncepcji J. Mouniera: istnieją dwa dynamicznie czynniki wychowania – najważniejszym jest żywotne źródło poznania w dziecku, drugorzędnym, ale nie mniej istotnym jest wychowawca. Bez jego udziału bowiem to, co istotne w wychowanku nie mogłoby zostać wydobyte¹⁷. Podobnie uważa C. G. Jung opisując proces indywiduacji, do którego potrzebny jest przewodnik, mentor, autorytet, ktoś, kto będzie stanowił bezpieczny punkt odniesienia¹⁸.

Podsumowując można stwierdzić, że autorytet jest elementem koniecznym w procesie wychowania. Autorytet rozumiany jako osoba dojrzała, posiadająca ugruntowany system wartości, potrafiąca spojrzeć na siebie i swoje doświadczenia z dystansem oraz świadomie planująca proces wychowawczy dla swoich dzieci, podopiecznych i uczniów. Wychowanie powinno odbywać się w atmosferze wzajemnego poszanowania i otwartości, a także w dialogu z drugim człowiekiem, co szczególnie podkreślali pedagodzy egzystencjalni¹⁹. Wychowanie nie może obyć się także bez stworzenia odpowiedniej atmosfery i warunków kontaktu: bez autentyczności wychowawcy, który powinien być wewnętrznie spójny i zgodny z samym sobą, bez empatycznego zrozumienia dziecka i troski, czyli bezwarunkowej akceptacji i zainteresowania okazywanego mu²⁰. Rodzice, wychowawcy i nauczyciele mają bowiem

¹⁴ Por. Kunowski S., *Podstawy współczesnej pedagogiki*, Wyd. Salezjańskie, Łódź 1981, s. 183 i nast.

¹⁵ Por. Nowak M., *Znaczenie wartości w procesie wychowania*, w: K. Popielski, *Człowiek-wartości-sens, Studia z psychologii egzystencji*, Redakcja Wydawnictw KUL, Lublin 1996, s. 250.

¹⁶ Za: Okońska-Walkowicz A., *Nauczyciel Wychowawcą. Materiały szkoleniowe dla Nauczycieli*, CODN, Warszawa 2007, s. 6 i nast.

¹⁷ Za: tamże.

¹⁸ Por. Jacobi J., *Psychologia C.G. Junga*, Wyd. Ewa Korczewska, Warszawa 1996, s. 149.

¹⁹ Por. Okońska-Walkowicz A., *Nauczyciel Wychowawcą. Materiały szkoleniowe dla Nauczycieli*, CODN, Warszawa 2007, s. 17 i nast.

²⁰ Są to postulaty C. Rogersa. Za: Grzesiuk L. red., *Psychoterapia*, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa, 1998, s. 52-53.

za zadanie (oprócz nauczenia dziecka konkretnych umiejętności i przekazania wiadomości) wychowywać, czyli stwarzać podopiecznemu przestrzeń do stawiania się zintegrowaną, samodzielną, odpowiedzialną osobą. Przyjęcie tych zasad sprawia, że relacja rodzic – dziecko czy nauczyciel, wychowawca – uczeń nie skończy się po ustaniu tzw. władzy rodzicielskiej czy etapu nauczania, ale będzie mogła rozwijać się nadal i nadal trwać. Relacja ta bowiem oparta na poszanowaniu drugiego człowieka, wzajemnej otwartości, życzliwości i akceptacji, zawsze będzie dążeniem „do”, a nie „od” drugiego człowieka.

Bibliografia:

- Cialdini R., *Wywieranie wpływu na ludzi*, Wyd. GWP, Gdańsk 1996.
Galdowa A., *Powszechność i wyjątek*, Wyd. Księgarnia Akademicka, Kraków 1995.
Gordon T., *Wychowanie bez porażek*, Instytut Wydawniczy Pax, Warszawa 1993.
Grzesiuk L. red., *Psychoterapia*, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa, 1998.
Jacobi J., *Psychologia C.G. Junga*, Wyd. Ewa Korczewska, Warszawa 1996.
Kopaliński W., *Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych z almanachem*, Wiedza Powszechna, Warszawa 1994.
Kozielecki J., *Psychologiczna teoria samowiedzy*, PWN, Warszawa 1981.
Kunowski S., *Podstawy współczesnej pedagogiki*, Wyd. Salezjańskie, Łódź 1981.
Nowak M., *Znaczenie wartości w procesie wychowania*, w: K.Popielski, *Człowiek-wartości-sens*, *Studia z psychologii egzystencji*, Redakcja Wydawnictw KUL, Lublin 1996.
Okońska-Walkowicz A., *Nauczyciel Wychowawcą. Materiały szkoleniowe dla Nauczycieli*, CODN, Warszawa 2007.
Smith P.K., *Rozwój społeczny*, w: Bryant P.E., Colman A.M., red. *Psychologia rozwojowa*, Wyd. Zys i S-ka, Poznań 1997.
Zaczyński W.P., *Autorytet nauczyciela*, w: Pomykało W., red. *Encyklopedia Pedagogiki*, Fundacja Innowacja, Warszawa 1997.

opracowała Magdalena Biłan-Brozenbach

WZMACNIAJĄCE DZIAŁANIE SIECI

Serdecznie zachęcamy do zapoznania się z szeroką ofertą działających w naszej poradni sieci współpracy i samokształcenia dla nauczycieli. Wszelkie inne, szczegółowe informacje (m.in.: charakterystyka sieci, podejmowane tematy, formy spotkań, sukcesy i plany na przyszłość) znajdziecie Państwo na stronie naszej Poradni w zakładce:

<https://poradnia-psychologiczna.com/sieci-wspolpracy/spppddzne>

W celu zapisania się do sieci należy wypełnić formularz zgłoszenia przesłanego w formie skanu na adres spppddzne@gmail.com

<https://poradnia-psychologiczna.com/sieci-wspolpracy/spppddzne>

Sieć dyrektorska „Bezpieczna Szkoła”

Lider: Radosław Świergosz

Zdiagnozowane potrzeby:

Obecnie wyzwaniem dla dyrektorów jest zdalne nauczanie w czasie pandemii, zarówno w obszarze współpracy z rodzicami, jak i zapewnienia jakości zdalnego nauczania oraz (przede wszystkim) kondycji psychicznej dzieci i młodzieży. W zdiagnozowanych potrzebach są również aspekty prawne zdalnego nauczania.

Dla nauczycieli uczących dzieci z doświadczeniem migracji, wielokulturowości i nauczycieli języka polskiego jako obcego/drugiego

Lider: dr Dominika Izdebska-Długosz

Zdiagnozowane potrzeby:

nauczanie języka polskiego jako obcego dzieci i młodzieży szkolnej ze Wschodu;
walka z błędami transferu u tych uczniów (język polski dla Słowian wschodnich);
metodyka nauczania jppo;
aktywizujące metody nauczania jppo online.

Organizacja pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkole podstawowej (I-III, IV-VIII)

Lider: Renata Flis

Zdiagnozowane potrzeby:

- umiejętność indywidualizacji pracy z uczniem z ASD w szkole masowej,
- wopfu- jak usprawnić te działania,
- tematyka związana z twórczymi metodami dyscyplinowania uczniów,
- praca z rodzicami uczniów,
- ćwiczenia z dziećmi nadrużliwymi,
- jak radzić sobie z mobbingiem w pracy,
- pomoc psychologiczno-pedagogiczna w szkole podstawowej (ustawy, rozporządzenia, dokumentacja),
- praca nauczyciela wspomagającego w nauczaniu zdalnym,
- motywacja do pracy zdalnej, poczucie samotności a ze strony nauczycieli czasami bezsilności związanej z niemożnością dotarcia do wszystkich uczniów tak, aby nauczanie było najefektywniejsze,
- praca z trudnym rodzicem,
- kształcenie specjalne,
- pomoc dzieciom z orzeczeniami.

Sieć dla asystentów i asystentek międzykulturowych

Lider: Urszula Majcher-Legawiec

Zdiagnozowane potrzeby:

- Wsparcie kompetencji zawodowych,
- wsparcie metodyczne (metod pracy z uczniem i nauczycielem ucznia z doświadczeniem migracji),
- wsparcie kompetencji do komunikacji międzykulturowej.

Profilaktyka zachowań ryzykownych

Lider: Stanisław Bobula

Zdiagnozowane potrzeby:

Zachowania problemowe uczniów, zachowania agresywne, autodestrukcyjne, problemy z dyscypliną i motywacją.

Sieć szkół specjalnych SPE

Lider: Zyta Czechowska

Zdiagnozowane potrzeby:

- Poznanie narzędzi do tworzenia zindywidualizowanych materiałów edukacyjnych.
- Poznanie generatorów do konstruowania dostosowanych materiałów i kart pracy.
- Zdobywanie wiedzy i umiejętności konstruowania prezentacji i interaktywnych zadań w aplikacji genially.
- Poznanie sposobów i programów do tworzenia materiałów interaktywnych do nauczania metodą AAC.

Twórcze metody pracy z uczniami na lekcjach przedmiotowych i wychowawczych

Lider: Jarosław Ligęza

Zdiagnozowane potrzeby:

- poznania i nauka stosowania technik twórczego rozwiązywania problemów,
- poznanie i nauka stosowania metod stymulujących kreatywność na lekcjach przedmiotowych.

Zaburzenia komunikacji językowej – afazja, mutyzm

Lider: Izabela Jackowska

Zdiagnozowane potrzeby:

- Jak rozpoznać u dziecka mutyzm?
- Jak nauczyciel może przeprowadzić wstępną diagnozę rozwoju mowy?
- Jak skutecznie pomagać dziecku/uczniowi z opóźnionym/ zaburzonym rozwojem mowy w nauce, relacjach z rówieśnikami
- Jak dostosowywać wymagania ?

Interwencja w kryzysie

Lider: Anna Ryszka

Zdiagnozowane potrzeby:

Pomoc uczniom w zdalnym nauczaniu, wymiana doświadczeń.

Warsztat pracy wychowawczej nauczyciela szkoły podstawowej

Lider: Wiesława Kubieniec

Zdiagnozowane potrzeby:

- wymiana doświadczeń podczas spotkań z innymi nauczycielami,
- wspólne tworzenie rozwiązań,
- wspólne inicjatywy podczas zdalnej nauki,
- bieżące zmiany w prawie oświatowym, rola informacji zwrotnej,
- poznawanie nowych metod i technik nauczania i możliwość wykorzystania ich w praktyce,
- doskonalenie opieki nad uczniem w różnych sytuacjach (np. nauka zdalna)
- relacje, potrzeby ucznia i nauczyciela w różnych wariantach,

EUROPEJSKA KARTA PRAW I OBOWIĄZKÓW RODZICÓW

1. Rodzice mają prawo do wychowywania swoich dzieci w duchu tolerancji i zrozumienia dla innych, bez dyskryminacji wynikającej z koloru skóry, rasy, narodowości, wyznania, płci oraz pozycji społecznej.

Rodzice mają obowiązek wychowywać swe dzieci w duchu odpowiedzialności za siebie i za cały ludzki świat.

2. Rodzice mają prawo do uznania ich prymatu jako "pierwszych nauczycieli" swoich dzieci.

Rodzice mają obowiązek wychowywać swe dzieci w sposób odpowiedzialny i nie zaniedbywać ich.

3. Rodzice mają prawo do pełnego dostępu do formalnego systemu edukacji dla swoich dzieci, z uwzględnieniem ich potrzeb, możliwości i osiągnięć.

Rodzice mają obowiązek zaangażowania się jako partnerzy w nauczanie ich dzieci w szkole.

4. Rodzice mają prawo dostępu do wszelkich informacji o instytucjach oświatowych, które mogą dotyczyć ich dzieci.

Rodzice mają obowiązek przekazywania wszelkich informacji szkołom, do których uczęszczają ich dzieci, informacji dotyczących możliwości osiągnięcia wspólnych (tj. domu i szkoły) celów edukacyjnych.

5. Rodzice mają prawo wyboru takiej drogi edukacji dla swoich dzieci, która jest najbliższa ich przekonaniom i wartościom uważanym za najważniejsze dla rozwoju ich dzieci.

Rodzice mają obowiązek dokonania świadomego wyboru drogi edukacyjnej, jaką ich dzieci powinny zmierzać.

6. Rodzice mają prawo do domagania się od formalnego systemu edukacji tego, aby ich dzieci osiągnęły określoną wiedzę duchową i kulturową.

Rodzice mają obowiązek wychowywać swe dzieci w poszanowaniu i akceptowaniu innych ludzi i ich przekonań.

7. Rodzice mają prawo wpływać na politykę oświatową realizowaną w szkołach ich dzieci.

Rodzice mają obowiązek osobiście włączać się w życie szkół ich dzieci i stanowić istotną część społeczności lokalnej.

8. Rodzice i ich stowarzyszenia mają prawo do wydawania opinii i przeprowadzania konsultacji z władzami odpowiedzialnymi za edukację na wszystkich szczeblach zarządzania oświatą.

Rodzice mają obowiązek tworzyć demokratyczne, reprezentatywne organizacje na wszystkich poziomach. Organizacje te będą reprezentowały

rodziców i ich interesy.

9. Rodzice mają prawo do pomocy materialnej ze strony władz publicznych, eliminującej wszelkie bariery finansowe, które mogłyby utrudniać dostęp ich dzieci do edukacji.

Rodzice mają obowiązek poświęcać swój czas i uwagę swoim dzieciom i ich szkołom, tak aby wzmocnić ich wysiłki skierowane na osiągnięcie określonych celów nauczania.

10. Rodzice mają prawo żądać od odpowiedzialnych władz publicznych wysokiej jakości usług edukacyjnych.

Rodzice mają obowiązek poznać siebie nawzajem, współpracować ze sobą - i doskonalić swoje umiejętności "pierwszych nauczycieli" i partnerów w kontaktach szkoła - dom.

Tłumaczenie z ang. Michał Józef Kawecki Europejska Karta Praw i Obowiązków Rodziców została ogłoszona i przyjęta w roku 1992 przez Europejskie Stowarzyszenie Rodziców (European Parents Association) z siedzibą w Brukseli. Polska - dzięki aktywności Społecznego Towarzystwu Oświatowego - jako pierwszy kraj z Europy Środkowej uzyskała w roku 1993 pełne członkostwo (afiliacja w 1991) w KPA i bierze aktywny udział w działalności na szczeblu europejskim. Oficjalnym przedstawicielem STO i Polski w EPA jest Michał Józef Kawecki, który jest jednocześnie członkiem władz naczelnych EPA.

PRAWA DZIECKA

W 1989 roku została przyjęta konwencja o prawach dziecka Status dziecka, jaki ustanowiła konwencja oparty został na następujących założeniach:

- dziecko jako istota ludzka wymaga poszanowania jego tożsamości, godności i prywatności;
- dziecko jest samodzielnym podmiotem i ze względu na swoją niedojrzałość psychiczną i fizyczną wymaga szczególnej opieki prawnej;
- rodzina jest najlepszym środowiskiem wychowania dziecka;
- państwo powinno wspierać rodzinę a nie wyręczać w jej funkcjach. Dziecko, jako osoba niepełnoletnia, ma ograniczoną zdolność do czynności prawnych, podlega władzy rodzicielskiej. To rodzice tworzą reguły i prawa, których dziecko musi przestrzegać. Część z tych uprawnień delegują do szkoły

PRAWA UCZNIĄ:

Dla szkoły dziecko jest uczniem, który ma obowiązek przestrzegać regulaminu szkoły. Uczeń powinien znać zasady wymierzania kar oraz dopuszczalne prawem sankcje. Uczeń powinien znać swoje prawa i obowiązki. Uczeń powinien mieć rzecznika swoich praw.

OBOWIĄZKI UCZNIĄ I DZIECKA:

- uczyć się systematycznie, pracować nad własnym rozwojem, aktywnie uczestniczyć w zajęciach lekcyjnych i życiu szkoły,
- godnie reprezentować szkołę,
- odnosić się z szacunkiem do nauczycieli i innych pracowników szkoły,
- chronić własne życie i zdrowie, przestrzegać zasad higieny,
- dbać o ład, porządek oraz mienie szkolne, własne i innych,
- starać się o uzyskanie jak najwyższej oceny własnego zachowania,
- przestrzegać postanowień statutu szkoły i wszystkich regulaminów oraz ogólnie obowiązujących przepisów prawa

*Niech nadchodzące wakacje będą dla Państwa czasem
zastężonego i upragnionego odpoczynku! Życzymy
stonecznych dni, pełnych niezapomnianych przygód i
dobrego humoru*

Małgorzata Niewodowska – dyrektor Poradni

wraz z Pracownikami

Biuletyn opracował zespół redakcyjny w składzie:

mgr Małgorzata Niewodowska – dyrektor
mgr Marta Masłowska – psycholog
mgr Magdalena Biłan - Brozenbach – psycholog

Adres redakcji:

Specjalistyczna Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna
Dla Dzieci z Niepowodzeniami Edukacyjnymi
ul. św. Gertrudy 2
31 – 046 Kraków